

EENIGE WENKEN BETREFFENDE MUSEA VOOR HEEMKUNDE.

De musea hebben hun ontstaan in hoofdzaak aan een drievoudige beweegreden te danken. In de eerste plaats was het de neiging om zeldzame, exotische, materieel of aesthetisch zeer waardevolle zaken van allerlei aard uit te stallen. Dusdanig waren de «antiquiteits- of rareiteitscabinetten» uit renaissance- en barok-tijd. Bij deze zaken was de nuttige functie ofwel niet of niet meer bestaande ofwel op het achterplan geschoven. Zoo houdt dit eerste standpunt verband met het tweede: een museum is als het ware een soort oude-mannen-huis, waar voorwerpen welke hun nuttige, sierende of didactische functie niet meer konden vervullen in het leven, maar welke toch op een zeker gebied zoodanige waarde hadden dat ze niet zonder meer mochten worden van kant gezet, een onderkomen konden vinden. De volkswijsheid is zich van deze rol van het museum goed bewust wanneer ze zegt van iets of iemand welke in het leven van dezen tijd niet meer op zijn plaats is, dat men ze - naar gelang de stad - in het Steen of de Hallepoort moet onderbrengen. Een derde standpunt daarentegen is van paedagogischen aard: zaken tentoonstellen welke als aanschouwelijk onderwijsmateriaal moeten dienen. Op dit standpunt moeten wij ons vooral plaatsen waar het gaat om een heemkundig museum.

Want men vermijde wel zulk museum in de eerste plaats te beschouwen als een verzameling van curiosa, waarmede men hoopt den toerist te lokken en zelfs te verbluffen. Men late zich niet meeslepen met die inflatie van het toeristisch aantrekkelijke, welke wij in de laatste jaren hebben meegemaakt, en die voor uiteindelijk resultaat heeft gehad den doorsneetoerist over alles en nog wat te blaasieren.

Maakt u geen illusies, waarde burgers van X, Y of Z! Minder nog dan door uw laatgothische kerk, haar schilderij van Boeyermans of van Franchoys, haar preekstoel van Kerrickx, minder nog dan door het stuk schandpaal op de markt en het barok poortgebouw van het voormalig kasteel, zal de toerist zich aangetrokken voelen door de twee bovenzalen van het oude vredegericht, naar de twee spinnewielen, den vogel der breuk van het gild, het portret van den missiebisshop uit Indië en de opgevulde vogels van den ouden postmeester. U krijgt misschien wel bezoek van een paar te nauwgezette trekkers, van een groep van den V.T.B., van de heeren der provinciale monumentencommissie, die toch op de tram moesten wachten. En de menschen van het dorp zullen het «museum» eens komen bekijken den dag der opening, enkele nog den volgenden Zondag, om er ook eens te kunnen over meepraten en het dan zoodanig vergeten, dat ze er zelfs de vreemdelingen niet meer zullen naar verwijzen.

Neen, wij moeten de illusie niet achterna-loopen van de toeristische attractie, maar wij moeten iets tot stand brengen waaraan eigen dorps- en streekgenooten wat zullen hebben, dat hen werkelijk zal aantrekken en waar ze dan ook wat animo zullen voor over hebben.

Eerst en vooral dient een onderscheid te worden gemaakt tusschen bewaren en tentoonstel-

len. Heel wat voorwerpen en documenten, welke dienen te worden bewaard, moeten daarom niet of althans niet bestendig worden tentoon-gesteld. Men spare ons het rommelig uitzicht van de zalen volgepropt met de meest hetero-cliete voorwerpen, waar men niets opmerkt, amper iets bekijkt en waarvan men niets mee-draagt, tenzij een indruk van wanordelijken, onbenulligen overvloed. Men moet hier niet toegeven aan het «horror vacui», waar zooveel verzamelaars en museomanen als het ware door bezeten zijn. De wijsheid zal hier ook in de beperking liggen. Er zijn stellig voorwerpen of documenten welke dienen te worden bewaard, maar die daarom niet, tenminste niet voortdu-rend, moeten worden uitgesteld.

Daarbij komt dat er ook wel eens zaken kun-nen zijn die in een ander museum beter thuis hooren. Zoo bv. bevinden zich toevallig in de gemeente documenten betreffende een onzer vooraanstaande letterkundigen. Bedoelde do-cumenten, ook de schrijver, hebben met de gemeente niets (of niet veel) te maken. Dan is toch veel meer dan het plaatselijk museum, het museum van de Vlaamsche Letterkunde te Antwerpen als bewaarplaats aangewezen. Men zij in zulke aangelegenheden breedgestig en plaatse de hoogere belangen van onze kul-tuur boven enggeestig localpatriotisme. Alles op zijn plaats!

Men beperke dus de ten toon te stellen voor-werpen of bescheiden. Er is echter meer: deze moeten ingeschakeld worden in een paedago-gisch en esthetisch zoo goed mogelijk geor-dend geheel, dat er moet naar streven om in de eerste plaats niet de vreemdelingen maar wel de eigen dorps- en streekgenooten zoo te boeien, dat ze er door worden opgeleid in de kennis hunner heimat. Hier vormen dus de oude zaken of de herinneringen aan vroeger tijd maar een bepaald gedeelte van den inven-taris. Daar dient nog heel wat ander en wel-licht belangrijker leermateriaal aan te worden toegevoegd: groote, overzichtelijke, als het past figuratieve kaarten; kunstig geteekende beelddiagramma's of statistieken; suggestieve opschriften, niet alleen bij de voorwerpen zelf, maar ook van meer algemeen verklarenden aard, op de wanden, aan welke opschriften dan tevens met goed gevolg een decoratieve rol kan wor-den toebedeeld. Men vergeet ook niet de mak-etten, niet alleen van gebouwen, kunstwerken, machines, werktuigen, voertuigen enz., maar ook van heele deelen van het grondgebied der gemeente, bv. van de dorpskom in vroegeren of lateren tijd; men denke in verband hier-mede ook aan reliefskaarten en aan afgietsels. Daarbij komen vanzelfsprekend foto's en tee-keningen van allerlei aard, zonder de wapen-schilden te vergeten, tevens een niet te mis-prijzen sierelement. Eens dat men de inrich-ting van het museum van uit dien hoek be-schouwt, beseft men spoedig over welken over-vloed van materiaal men kan beschikken, ook voor heel gewone dorpen.

In de meeste gevallen zal men zich ook moe-ten beperken, rekening houdend met de ruimte waarover men beschikt, alsook met wat in een bepaalde plaats het meest belangstelling dient te wekken. Voor een gemeente welke in de laat-

ste honderd jaar zich tot een industrie centrum heeft ontwikkeld, primeert natuurlijk de stand betrekking hebbende op het economisch leven; waar een beroemde heerlijkheid was, in het bezit van bekende adellijke geslachten en personen, treedt dat alles natuurlijk op den voorgrond; weer in een andere gemeente moet de meeste aandacht aan den sector landbouw worden gewijd.

Wat doen nu bij dit alles de echte oude voorwerpen? Wel zij moeten worden ingeschakeld in de algemeene schikking van de afdeling waar zij thuis hooren. Zoo kunnen oude landbouwwerktuigen best een eereplaats vinden in den bewusten sector, als eerbiedwaardige getuigen van den noesten vlijt der vorige geslachten. Zoo ook krijgen oude meubelen best hun plaats bij «huiselijk leven» of «huisvesting» en vondsten uit de voorhistorie of uit lateren tijd in de afdeling geschiedenis.

Ter verduidelijking stellen wij ons even voor de inrichting eener zaal gewijd aan het kerkelijk leven. Boven aan den wand, rondom de zaal, is een soort fries aangebracht, waar opschriften in lapidairen stijl, de hoofdzaken der locale kerkelijke geschiedenis vermelden, afwisselend met voorstellingen van heiligen en met wapenschilden. Verder aan den wand, kaarten, welke de situatie der parochie voorstellen in de achtereenvolgende indeelingen van ons land op kerkelijk gebied, desnoods een kaart der moederparochie, waarop de verschillende dochterkerken staan aangegeven. De bouwgeschiedenis der dorpskerk kan worden voorgesteld door een reeks teekeningen of beter nog door een serie maketten.

Een stel foto's of teekeningen herinneren ons aan interessante gebeurtenissen op kerkelijk gebied. In een ander raam kunnen portretten, sanctjes of andere herinneringen aan de pastoors worden samengebracht. Betreffende den patroonheilige kan men reproducties verzamelen van iconografisch of kunsthistorisch interessante voorstellingen. Is er een bekende bedevaart, men denke er aan de sprekendste documenten die daarop betrekking hebben uit te stellen en men vergete ook den heiligen wonderdoener niet. Hier kan soms een kaart van pas komen met aanwijzing van waaruit zoal gebeewegd wordt (of werd).

Hebben er kloosters in de gemeente bestaan, of hebben ze, hetzij als bezitter of begever der kerk, hetzij als groot-grondbezitter of anderszins hier een zekere rol gespeeld, dan dienen die ook te worden herdacht, bij voorkeur door foto's of teekeningen, door het passend aanbrengen van hun wapen, en, zoo dit de moeite zou loonen, door een kaart waarop hun grondbezit staat aangeduid.

Deze afdeling kan verder versierd worden met authentieke oude voorwerpen: heiligenbeelden, schilderijen, kandelaars, relikwiehouders.

De afdeling landbouw, belangrijk voor zovelen plattelandsgemeenten, kan gestoffeerd worden met beelddiagramma's en statistieken betreffende de ontwikkeling van de landbouwproductie in het dorp; figuratieve kaarten kunnen ons tevens een beeld geven van den huidige en vroegeren toestand van de streek; ook teekeningen kunnen ons een aanschouwelijke

voorstelling geven van het uitzicht der streek in vroeger tijden. Hier kunnen verder teekeningen, foto's en maketten van typische oude hoeven hun plaats vinden; zooals wij reeds hooger opmerken kunnen oude of kenschetsende werktuigen of voorwerpen die bij het bedrijf hooren worden tentoongesteld.

Natuurlijk, zoo'n museum klaar krijgen vraagt heel wat werk. Maar wat een interessante taak! Tot welken vruchtbaaren vorschingsarbeid zal het maken van al die teekeningen en maketten geen aanleiding geven! Hoeveel dorps- of streekgenooten kunnen hier niet worden bij betrokken! Hier zal de gemeenschap als het ware zelf het museum hebben gemaakt en het zal haar daarom des te dierbaarder zijn. Men zal er dan ook met meer zorg op waken en er meer pogen belangstelling voor te wekken.

Het spreekt van zelf dat dit geleidelijk moet gebeuren. Keulen en Aken zijn niet in één dag gebouwd. Trouwens door het feit dat de inventaris geleidelijk vermeerdert zal het museum steeds belangstelling blijven wekken, er zal immers altijd wat nieuws te zien zijn.

Daartoe kan men nog verder bijdragen met het tentoongestelde te doen afwisselen. Zooeven waarschuwen wij reeds tegen overdadig uitstellen. Minder interessante voorwerpen of documenten kunnen zorgzaam worden opgeborgen, zoodanig echter dat zij voor studie-doelinden steeds gemakkelijk bereikbaar zijn. En bij gelegenheid kunnen zij dan eens worden getoond. Men kan bv. wat betreft de beroemde dorpsgenooten, dan deze, dan gene aan de beurt laten komen. Zulke initiatieven maken het museum tot een levend iets, waar men zal blijven naar kijken, want «het nieuws zal er nooit af zijn». De dorpsgenooten zullen het niet vergeten; het zal dan ook bij hen zijn opvoedende zending kunnen vervullen. En het zal de toeristen niet weerhouden er ook eens naar te komen kijken!

Antwerpen. Prof. Dr. Ir. STAN LEURS.

EEN TOPONYMISCHE STUDIE OVER DE BOSCHNAMEN EN OVER DE ONTBOSSCHING.

In het onderzoek naar het ontstaan van de taalgrens in België hebben de wouden en inzonderheid het beruchte Kolenwoud (silva Carbonaria) een groote rol gespeeld. Het is bekend dat de historici uit de XIXe eeuw de wouden beschouwd hebben als de groote hinderpaal die de Germaansche inwijking heeft belet verder naar het Zuiden door te dringen dan de huidige taalgrenslijn en dat de gebieden waar de Germanen zich in grooten getale hebben gevestigd, volgens hunne opvatting, begrensde waren door een dichten woudengordel (1).

(1) Zie hierover onze bijdrage: «De Franckische kolonisatie en het Kolenwoud» verschenen in *Mededeelingen Vla. Top. Ver.* XI. (1935), 27-44 en XIV (1938), 21-51 en ook onze eerlang te verschijnen verhandeling over «Het onderzoek naar het ontstaan der Germaansche-Romaansche taalgrens in België».

Voor al
daardwerk
decenniën
de wouden
verdedigin
baan van
het ontsta
de vorsche
grensprobl
bij uitzo
opvatting
afziet van
(3), waarin
België noo
het bekend
den (4) wa
aanzienlijk
naam «Kole
het Westen
grens, maar
Zuiden, wor
de wouden
verklaring v
Het moge in
logisch baan
M a r e z te v

In verband
nader onderz
ook niet ove
ties van Ste
want indien
hebben op he
dige taalgrens
Germaansche
rekening geh
feite geen (hi
verplaatsing v
wat romantisc
nog verschill
men wensche
hebben gespee
waarop de no
kundige opslor
Germanen hee
wouden zoowel
de taalgrens ge
bevolkingsdicht
is bij het versm
plaatsing noodz
Welke taalgr
blik als de wa
een feit blijft h
lische Wet de w
Kolenwoud, bes

(2) G. Kurth, *Belgique et dans les*, 1895-98.

(3) G. Cumon, *Flamand en Bel*

(4) H. Vandebonnière, *Rev. be*

(5) G. Desmets, *colonisation française en Belgique*, Bruxelles

(6) F. Steinbock, *Stammes*, 1926.

(7) F. Petri, *Wallonien und N*

zicht der streek en verder teekenen typische oude zooals wij reeds de of kenschetsen die bij het ingesteld.

klaar krijgen wat een interessantere teekeningen geven! Hoeveel mensen hier niet zal de gemeenmuseum hebben rom des te dierok met meer zorg langstelling voor

geleidelijk moet zijn niet in één het feit dat de dert zal het muurten wekken, er te zien zijn.

er bijdragen met afwisselen. Zo tegen overdadig voorwerpen of worden opgezij voor studiebereikbaar zijn. j dan eens wort betreft de beze, dan gene aan initiatieven maken s, waar men zal et nieuws zal er oten zullen het ok bij hen zijn vervullen. En het ten er ook eens

TAN LEURS.

STUDIE OVER OVER DE NG.

ontstaan van de wouden en inwoud (silva Carbonaria). Het is be- XIXe eeuw de de groote hiniwijing heeft door te dringen dat de gebie- grooten getale opvatting, be- ten woudengor-

e : «De Fran- woud» versche- Top. Ver. XI. 51 en ook onze eling over «Het er Germaansch-».

Voorals Kurth (2) heeft door zijn standaardwerk over onze taalgrens voor ettelijke decennien de stelling doen ingang vinden dat de wouden (te zamen met de laat-Romeinsche verdedigingswerken ten noorden van de heerbaan van Bavai naar Keulen), de oorzaak voor het ontstaan van de taalgrens geweest zijn en de vorschers die zich na Kurth met het taalgrensprobleem hebben ingelaten, hebben slechts bij uitzondering aan de juistheid van deze opvatting getwijfeld. Inderdaad, wanneer men afziet van de kleine publicatie van Cumont (3), waarin betoogd wordt dat de wouden in België nooit scheidend hebben gewerkt en van het bekende opstel van H. Vander Linden (4) waarin bewezen wordt dat het vrij onaanzienlijk woud dat in de XIIe eeuw door den naam «Kolenwoud» werd aangeduid, niet van het Westen naar het Oosten liep, zooals de taalgrens, maar wel van het Noorden naar het Zuiden, worden ook in de jongere publicaties de wouden steeds opnieuw ingeroepen bij de verklaring van het ontstaan van de taalgrens. Het moge in dit opzicht volstaan de methodologisch baanbrekende verhandeling van Desmarez te vermelden (5).

In verband met het taalgrensvraagstuk is een nader onderzoek naar de rol van de wouden ook niet overbodig geworden na de publicaties van Steinbach (6) en van Petri (7), want indien deze geleerden terecht gewezen hebben op het feit dat ook bezuiden de huidige taalgrenslijn met een niet onaanzienlijke Germaansche nederzetting slaag moet worden rekening gehouden en dat dus de wouden in feite geen «hinderpaal» geweest zijn voor een verplaatsing van menschen, zooals Kurth ietwat romantisch gemeend had, toch blijven er nog verschillende vragen over. Aldus zou men wenschen te weten of de wouden geen rol hebben gespeeld bij het ontstaan van de lijn waarop de noordwaarts voortschrijdende taalkundige opsorping van de zuidelijk wonende Germanen heeft opgehouden en vooral of de wouden zoowel ten zuiden als ten noorden van de taalgrens geen invloed gehad hebben op de bevolkingsdichtheid die een belangrijke factor is bij het versmeltingsproces dat elke volksverplaatsing noodzakelijk meebrengt.

Welke taalgrenstheorie men op dit oogenblik als de waarschijnlijkste moge beschouwen, een feit blijft het dat de opstellers van de Salsche Wet de wouden, en in het bijzonder het Kolenwoud, beschouwd hebben als een grens of

(2) G. Kurth, La frontière linguistique en Belgique et dans le Nord de la France. *Bruxelles*, 1895-98.

(3) G. Cumont, L'ancienne frontière du Flamand en Belgique. *Bruxelles*, 1920.

(4) H. Vander Linden, La forêt charbonnière. *Rev. belge phil. hist.* II (1923), 203-14.

(5) G. Desmarez, Le problème de la colonisation franque et le régime agraire en Belgique. *Bruxelles*, 1926.

(6) F. Steinbach, Studien zur westdeutschen Stammes- und Volksgeschichte. *Iena*, 1926.

(7) F. Petri, Germanisches Volkserbe in Wallonien und Nordfrankreich... *Bonn*, 1937.

een grenstrook (8), en het heeft er den schijn van dat, vermits de «Ligeris» niet de Leie maar wel de Loire is, de wouden die de «silva Carbonaria» geheeten werden, de noordelijke grens willen aanduiden (tegenover de Loire in het Zuiden) van het gebied dat eens het stamland van de Franken was.

De oorsprong van de taalgrens echter vormt slechts een bepaald, zij het dan ook een belangrijk, onderdeel in het onderzoek naar de vroeg-middeleeuwsche geschied- en taalkundige ontwikkeling in onze gebieden. Op hare beurt wordt deze ontwikkeling in de eerste plaats bepaald door den uitbouw van den bodem en door den voortgang van de bewoning, welke door de vestigingsgeschiedenis worden belicht. Van dit standpunt uit krijgt ons onderzoek zijn juiste beteekenis.

Men twijfelt er in de «Siedlungsgeschichte» niet aan dat het woud de grootste vijand geweest is voor de nederzetting van den mensch, die niet meer uitsluitend door de jacht en door het inoogsten van vruchten in zijn levensonderhoud moest voorzien : in het woud vestigt zich geen menschelijke groepeeringswijze, doch steeds hebben de in-cultuur-gebrachte en ontboschte gebieden de opeenvolgende bevolkingslagen aangetrokken; ook te onzent schijnt dit sinds vroeghistorische tijden het geval te zijn geweest. Men vergelijkte bv. slechts even de kaart van de Romeinsche villa's die door de Maeyer (9) werd opge maakt met de kaart van de Germaansche rijen-grafvelden die bij het werk van Petri (10) werd gevoegd, om tot de vaststelling te komen dat de vindplaatsen uit deze beide archeologische perioden in dezelfde gebieden voorkomen, en wel omdat deze best geschikt waren voor den landbouw en dus verregaand ontboscht moeten geweest zijn. Ook de toponymische kaart van Lindemans (11) van de -ingheem, -ingen en -heem-formaties, die ongetwijfeld wijzen op oude Germaansche nederzettingen, toont duidelijk het verband aan tusschen het ontstaan van menschelijke woonplaatsen en de natuurlijke vruchtbaarheid van den bodem.

Het hier aangekondigde onderzoek stelt zich tot doel zoo nauwkeurig mogelijk te bepalen welke de verhouding geweest is tusschen de woudvrije en de beboschte gebieden in ons

(8) Blijkens Tit. XLVII (ed. J. H. Hessels-H. Kern, *London*, 1880) waarin, in verband met de verheiling, twee verschillende termijnen voorzien worden om voor het gerecht te verschijnen : veertig dagen, indien hij die het gestolen voorwerp in zijn bezit heeft «intra Ligere aut Carbonaria» woont; tachtig dagen, indien de verheiler «trans Legerem aut Carbonariam» verblijft.

(9) R. de Maeyer, De Romeinsche villa's in België. *Antwerpen*, 1937. — Id., De overblijfselen der Romeinsche villa's in België. De archeologische inventaris Ie dl. *Ibid.*, 1940.

(10) Petri, op. cit. — Nadien heeft Drs H. R. o o s e n s een uitstekende kaart van de Frankische grafvelden aangelegd bij zijn verhandeling : «De Frankische begraafplaatsen in België» (Lic. Gesch. Univ. Gent, 1942).

(11) J. Lindemans, Toponymische verschijnselen op kaart gebracht. *Hand. Com. Top. Dial.* XIV (1940), 67-169; afzonderlijk uitg. in de reeks *Nomina Geo. Flandrica*, Studiën, V, 1. *Leuven-Brussel*, 1940.

land op een oogenblik dat zoo kort mogelijk den tijd van de Germaansche landname benadert, om aldus de mogelijkheden van de kolonisatie te belichten.

Eensdeels moet daarom worden gepoogd rechtsreeks de vraag te beantwoorden welke plaatsen van oudsher beboscht waren en anderdeels moet onrechtstreeks worden uitgemaakt waar het «primitieve» woud verdwenen is door de rooiing. Over de uitgestrektheid van de wouden in de vroege middeleeuwen heerschen nog zeer vage denkbeelden en ook een onderzoek over de ontbossing in onze streken werd nog nooit onder oogen gezien, evenals de geschiedenis van het woud in onze gebieden nog ongeschreven is gebleven (12).

Men zal er niet aan twifelen dat deze studie vooreerst vastere grondslagen zal leggen voor het onderzoek naar de kolonisatie van onze gebieden en dat zij vervolgens nieuwe gezichtspunten zal openen op de geschiedenis van ons volk dat door de eeuwen heen de rooiing heeft doorgevoerd, met de organiseerende hulp van de abdijen en van de grondheeren, om onze streken geleidelijk te herscheppen in een heerlijk landbouwgebied, dat door buitenlanders bewonderd werd en dat thans tot de dichtst bevolkte ter wereld behoort (13).

Doch vooraleer dit alles zal bereikt zijn, dringt een lang en moeizaam detail-onderzoek zich op, dat bovendien vrij uiteenlopende wetenschappelijke gebieden zal moeten bestrijken :

1. Inlichtingen over de uitgestrektheid van de wouden in onze streken zal men vooreerst moeten inwinnen uit allerhande geschiedkundige werken, zooals Heiligen Vitae, reisbeschrijvingen, plaatselijke monografieën, enz.

2. Kaarten en plans zullen ons voor den modernen tijd een uitgangspunt verstrekken bij de studie van de oorspronkelijke uitgestrektheid der wouden en hier moet vooral de aandacht worden gevestigd op de prachtige Ferraris-kaart met de daarbij behoorende «mémoires manuscrits» van omstreeks 1777, een tijdstip waarop de moderne industrialisatie en de physiocratie opvattingen hun stempel op onze gebieden nog niet hadden gedrukt.

3. De menselijke aardrijkskunde zal wellicht een verband kunnen leggen tusschen bepaalde bewonings- en bebouwingsvormen en het historisch uitzicht van den bodem waarop zij ontstaan zijn, zooals de planten-aardrijkskunde of phytogeographie ons de natuurkun-

(12) F. Goblet d'Alviella heeft in zijn werk *Histoire des bois et forêts de Belgique, des origines à la fin du régime autrichien (Paris-Bruxelles, 1927-30, 4 vols)* een eerste poging gedaan en reeds heel wat historisch materiaal verzameld. Wanneer men echter in het eerste deel van dit werk naleest hoe S. op grond van enkele algemeene geografische principes en van een uiterst fragmentaire toponymische documentatie de uitbreiding van de wouden in de vroege middeleeuwen tracht te bepalen, zal men dadelijk inzien dat nog schier alles te doen blijft.

(13) Over de ontbossing in de middeleeuwen handelt samenattend B. Huppertz in zijn studie : *Räume und Schichten bäuerlicher Kulturformen in Deutschland, Bonn, 1939, blz. 260-80.*

dige voorwaarden zal moeten aanwijzen voor het ontstaan van wouden op onzen bodem, enz.

4. De archeologische kaarten en repertoria zullen ons met zekerheid die punten aanduiden, welke in een bepaalde periode reeds bewoond waren en de in andere landen reeds bewezen doorlopende bewoning van bepaalde, voor den landbouw geschikte gebieden, ook voor onze streken waarschijnlijk bevestigen.

5. Ten slotte zal de toponymie, wanneer zij over groote gebieden met het oog op de kolonisatiegeschiedenis zal zijn onderzocht, zooals J. Lindemans het in zijn bovenvermelde publicatie heeft aangetoond, waardevolle inlichtingen kunnen verstrekken over den voortgang der oorbaarmaking en de uitbreiding van de kolonisatie. Daarom trachten wij in de eerste plaats door een toponymische studie, alle mogelijke gegevens te verzamelen over de uitgestrektheid van de bosschen en over de oorbaarmaking in de zuidelijke Nederlanden (14).

Met het excerpereen van de gedrukte toponymische repertoria en van de meestal onuitgegeven toponymische studiën die op het Instituut voor Vlaamsche Toponymie te Leuven werden samengebracht, werd een aanvang gemaakt. Deze documentatie wenschen wij aan te vullen en te controleeren met de medewerking van al wie belang stelt in onze volksgeschiedenis en daarom zijn wij gelukkig dat wij, dank zij de bereidwilligheid van het Verbond voor Heemkunde aan zijn leden enkele vragenlijsten, waarvan de eerste hieronder wordt afgedrukt, ter beantwoording kunnen voorleggen.

1. Noem al de namen van wijken, gehuchten, velden, bosschen op die gij kent, waarin het woord *bosch, hout, woud* als eerste of tweede lid in een samenstelling, of als alleenstaande woord («De Bosschen», «Het Hout») voorkomt.
2. a) Kent gij een woord *hees, heze, heester* ?
2. b) Wat beteekent het ?
2. c) Noem al de plaatsnamen op waarin het voorkomt.
3. a) Kent gij in uw dialect het woord *haag* ?
3. b) In welke plaatsnamen van uwe of van eene naburige gemeente komt het voor ?
4. a) Kent gij een woord *laar* ?
4. b) Wat beteekent het ?
4. c) Noem de plaatsnamen op van uwe of van een naburige gemeente waarin het voorkomt.
5. Geef alle plaatsnamen op zooals *Vogelzang, het Stokt, de Brand* die in uwe gemeente of in een naburige gemeente te vinden zijn.
6. Noem alle plaatsnamen op die gij kent waarin het woord *-rode, [-rooi, -raat, -rot]* voorkomt.
7. Geef alle plaatsnamen op met *-loo, [-la, -lu, -le, -el]*, die er bestaan in uwe omgeving.
8. a) Kent gij een woord *bool* ?
8. b) Welke beteekenis heeft het ?
8. c) In welke U bekende plaatsnamen komt het voor ?
9. Welke plaatsnamen kent gij in uwe omgeving waarin de naam van een boom (*eik, beuk, hagebeuk, olm, iep, linde, esch, wilg,*

(14) Wij hebben onze opzoekingen voorloopig beperkt tot het Nederlandsch sprekend gedeelte van België en wij drukken den wensch uit dat een gelijklopend onderzoek ook van Waalsche zijde zou worden ondernomen.

esp,
lork)
10. a) Ker
name
schen
10. b) Ke
schen
Leuven

Alle a
naar het V
dat ze der
Vragenlijst
worden gr
den gezond

JAARLI VERB

1. - Ter studiën in Verbond in Vlaamsche prijskamp
2. - Dez het Verbon
3. - Ver over natuu Vlaamsch
4. - Doo schappelijk ling van e der betref
5. - De noch gehe druk versc lijk op zij zending.
6. - Doo plaats - ge stad) - het dig of gese inbegrepen sche, thans Frankrijk. bosch, Zou Aalst, Sint- van Dalhe
7. - De welke wete regionale p wetenschap miliekunde
8. - Ond vrij. Ze m kundig en paalde en mogelijk b
9. - Aan lijks prijze of 1000 fr. gekend, tot
10. - De interliniën. formaat, Maart van Verbond, Aalst (Oo verschillen
11. - De

n aanwijzen voor
nzen bodem, enz.
ten en repertoria
e punten aandui-
periode reeds be-
ere landen reeds
ing van bepaalde,
e gebieden, ook
ijk bevestigen.

mie, wanneer zij
oog op de kolo-
nderzocht, zooals
nvermelde publi-
nvervolle inlichtin-
r den voortgang
tbreiding van de
wij in de eerste

studie, alle mo-
n over de uitge-
en over de oor-
Nederlanden (14).

e gedrukte topo-
e meestal onuit-
die op het In-
nymie te Leuven

een aanvang ge-
schen wij aan te
de medewerking

nze volks geschie-
elukkig dat wij,
van het Verbond

n enkele vragen-
ronder wordt af-
nmen voorleggen.

ijken, gehuchten,
e gij kent, waar-
e, woud als eerste
samenstelling, of
(«De Bosschen»

heze, heester ?
n op waarin het
et woord *haag* ?
van uwe of van
komt het voor ?
?

van uwe of van
waarın het voor-

zoals *Vogelzang*,
in uwe gemeente
eente te vinden

p die gij kent
e, [-*rooi*, -*raat*,
et -*loo*, [-*la*, -*Iu*,
n uwe omgeving.

met ?
aatsnamen komt
in uwe omgeving
oom (*eik*, *beuk*,
de, *esch*, *wilg*,

ngen voorloopig
prekend gedeelte
n wensch uit dat
ook van Waal-
omen.

esp, *els*, *hazelaar*, *hulst*, *den*, *spar*, *mast*,
lorik) voorkomt? Noem ze alle op.

10. a) Kent gij in uwe omgeving nog andere
namen van thans nog bestaande bos-
schen? Noem ze op.

10. b) Kent gij namen van verdwenen bos-
schen? Noem ze op.
Leuven.

H. DRAYE,
Consulent van het Verbond

Alle antwoorden moeten gestuurd worden
naar het Verbond, Parklaan 24, Aalst (O.-VI.),
dat ze den steller van het art. zal bezorgen.
Vragenlijsten, met ruimte voor beantwoording,
worden graag door het Verbond aan gegadig-
den gezonden.

JAARLIJSCHE PRIJS VAN HET VERBOND VOOR HEEMKUNDE

1. - Ter bevordering van de heemkundige
studiën in het Vlaamsche land schrijft het
Verbond voor Heemkunde, afdeeling van den
Vlaamschen Toeristenbond, een jaarlijkschen
prijskamp uit.

2. - Deze prijs heet «Jaarlijksche Prijs van
het Verbond voor Heemkunde».

3. - Verlangd worden onuitgegeven studiën
over natuur of/en kultuur van een bepaald
Vlaamsch heem.

4. - Door studie wordt verstaan de weten-
schappelijke, d.i. ernstige, grondige behande-
ling van een onderwerp volgens de methodes
der betreffende wetenschap.

5. - De studie moet onuitgegeven zijn, d.i.
noch geheel noch grootendeels waar ook in
druk verschenen. De steller moet dit schriftel-
lijk op zijn eerwoord bevestigen bij de in-
zending.

6. - Door heem wordt verstaan hetzij een
plaats - gehucht, parochie, gemeente (dorp of
stad) - hetzij een bepaald gewest (natuurkun-
dig of geschiedkundig) in het Vlaamsche land,
inbegrepen de voormalig onbetwistbaar diets-
sche, thans verfranschte gebieden van België en
Frankrijk. Voorbeelden : Wijnendale, Kortem-
bosch, Zoutenaale, Brussel, Kempen, Land van
Aalst, Sint-Omaars, Neer- en Opheillem, Land
van Dalhem.

7. - De studie mag behooren tot eender
welke wetenschap, behandeld op het locale of
regionale plan, bv. tot aardrijkskunde, natuur-
wetenschappen, geschiedenis, volkskunde, fa-
miliekunde, taalkunde enz.

8. - Onderwerp en omvang der studie zijn
vrij. Ze moet echter binnen haar (aardrijks-
kundig en wetenschappelijk) nauwkeurig be-
paalde en verantwoorde grenzen zoo volledig
mogelijk behandeld zijn en persklaar.

9. - Aan de beste inzendingen kunnen jaar-
lijks prijzen ter waarde van 2000 fr. of 1500 fr.
of 1000 fr. of 500 fr. (minimum) worden toe-
gekend, tot een gezamenlijk bedrag van 2000 fr.

10. - De studiën, behoorlijk getypt, met witte
interliniën, aan één zijde van bladen kwarto-
formaat, moeten gezonden worden, vóór 1
Maart van elk jaar, aan den voorzitter van het
Verbond, Jozef Van Overstraeten, Parklaan 24,
Aalst (Oost-Vlaanderen). Aangeraden wordt
verschillende exemplaren te sturen.

11. - De schrijver moet aan de verklaring ge-

eischt door art. 5 toevoegen : zijn echte naam
en voornaam, zijn beroep, geboorteplaats en
-datum, volledig adres.

12. - In 1943 moet de inzending gebeuren
vóór 1 Oktober. De volgende inzending zal
dan geschieden vóór 1 Maart 1944.

13. - Elke studie wordt voor schriftelijk ad-
vies voorgelegd aan een of meer bevoegde con-
sulenten van het Verbond, dit zijn specialisten
in de verschillende heemkundige wetenschap-
pen.

Daarna wordt uit tenminste drie consulenten
een jury samengesteld, welke uitspraak doet en
schriftelijk verslag uitbrengt ten laatste zes
maand na den uitersten datum der inzending.

14. - Het Verbond voor Heemkunde mag de
wijze van publicatie der bekroonde studiën
bepalen, b.v. in zijn «Heemkundige Biblio-
theek» of in zijn tijdschriften. De schrijvers
blijven echter eigenaars van hun werk.

KALENDER VAN HET VERBOND

Zondag, 18 April, 14 u., vergaderzaal van den
V.T.B., Sint-Jacobsmarkt 45, Antwerpen :
studievergadering voor het onderwijs. Zie
«Toerisme».

Sprekers : Leo De Wachter, kantonnaal
schoolopziener, Antwerpen; Hendrik Jaspers,
leeraar aan de oefenschool der bisschoppelij-
ke normaalschool, Antwerpen; Z. E. H. L.
J. M. Philippen, archivaris van de Com-
missie van Openbaren Onderstand der stad
Antwerpen; Jozef Van Overstraeten, voor-
zitter van het Verbond voor Heemkunde,
Aalst.

Maandag, 26 April (Paaschmaandag), 14 u.
Brussel : vergadering van den Raad.

Zondag, 2 Mei, 11 u., stadhuis Brugge : verga-
dering voor Westvlaamsche heemkundigen.

Zondag, 9 Mei, 10 u. 30, stadhuis Hasselt :
Vergadering voor Limburgsche heemkundi-
gen.

Zondag, 23 Mei, 14 u., feestzaal van het ge-
meentehuis, Hamme : studievergadering voor
het onderwijs (arr. Dendermonde-Sint-Ni-
klaas). Zie «Toerisme».

Sprekers : Z. E. H. Emiel Ivens, leeraar aan
de bisschoppelijke normaalschool, Sint-Ni-
klaas; Jozef Van Overstraeten, voorzitter
van het Verbond voor Heemkunde, Aalst;
Dr. Jan Vercammen, kantonnaal schoolop-
ziener, Brugge.

Zondag, 6 Juni, 22e Landdag van den V.T.B.,
te Gent, met o.m. heemkundig jaarverslag.

Zondag, 20 Juni, Tweede Lustrum-viering, met
heemkundig kongres, van onzen Mechelschen
Kring voor Oudheidkunde, Geschiedenis en
Folklore.

Zondag, 15 Augustus, te Eekloo, studievergade-
ring voor het onderwijs. (Meetjesland).

Zondag, 26 September, derde studiedag van het
Verbond, te Brussel.

Let wel ! Deze kalender wordt in het volgend
nummer nog aangevuld, o.m. met de data van
studievergaderingen voor het onderwijs te Has-
selt, Brussel, Brugge enz.

Lees geregeld de heemkundige mededeelingen
in «Toerisme» !

HEEMKUNDIGE BIBLIOGRAFIE VANAF 1940.

Deze lijst vermeldt uitsluitend boeken en brochures, verschenen vanaf 1 Januari 1940 en die van belang zijn voor de heemkunde in Vlaanderen.

Gebrek aan plaats laat ons niet toe over elk werk méér inlichtingen te verschaffen. Deze bezorgen we echter graag mondeling en schriftelijk. Postzegel(s) voor antwoord niet vergeten! Alle hier vermelde werken zijn langs onzen V.T.B.-Boekhandel, Sint-Jacobsmarkt 45, Antwerpen, postrekening 936.27, te bekomen.

Al is deze bibliografie, naar we meenen, tamelijk volledig en nauwkeurig, toch zullen we dankbaar alle aanmerkingen en aanvullingen ontvangen!

0 : 1940; 1 : 1941; 2 : 1942; 3 : 1943; 41/517 : recensie in «Toerisme», jg. 1941, blz. 517.

Jozef Van Overstraeten.

AALST

- 0 XXX. - Aalst zingt (bundeltje verzen van Aalstenaars)
- 1 Reynaert Jozef. - De Sint-Martenskerk van A. 41/517.
- 1 Sedeyn M. en Hilda P. - Charel de Spons (humoristisch volksboek).

AARSCHOT

- 1 Aerts Huib. - Heimwee (roman)
- 2 Gessler J. - Over en om de Mystieke Wijnpersers te A. en elders, 2e uitg.

ALBERTKANAAL

- 3 Haeghens Gustave. - La troisième alerte (10-5-40).
- 1 Hoewaer Trudo. - zie Hasselt.
- 1 Meulenijzer Victor. - Du Canal Albert au Stalag (vert. door Sylva De Jonghe : Gevangen!) (oorlogsdagboek)
- 1 Van Heddegem Frans. - Oorlogsdagen (2e en 22e linieregiment).

ANDERLECHT

- 2 Helbig J. - Une ancienne verrière de l'église Saint-Pierre d'A. (in «Handelingen van het Centrum voor Archeologische Vorschingen» I).

ANTWERPEN

- 0 Akademie der Marine van België. Mededelingen. Boek 2 (1938-9) (o.m. P. de Vree : De binnenscheepvaart te A. door de eeuwen heen).
- 2 Albumblaadjes door de Vereeniging Liederevonden Groot-Antwerpen, aan hare beschermleden aangeboden, 1e reeks.
- 3 Arents Amedee. - Bibliografie van en over Hendrik Van Tichelen.
- 0 Arents Prosper. - Geschriften van en over Rubens (kunstgesch.)
- 0 Baekelmans Lode. - In den ouden spiegel (bloemlezing).
- 2 Baekelmans Lode. - Mijnheer Snepvangers (roman), heruitg. 42/317.
- 2 Baekelmans Lode. - Tille (roman), 4e uitg.
- 2 Baekelmans Lode. - Zonnekloppers, 2e dr.
- 3 Baelde Alex. - Het leven roept u (roman).
- 1 Boucherij Herman. - Het museum Plantin-Moretus 41/492.
- 1 Boucherij Herman en Van den Wijngaert Frank. - P. P. Rubens en het Plantijnsche Huis.
- 2 Bresseleers Fr. en Kanora H. - Hier : Ekeren! (heemkundige varia). 42/187.
- 2 Cantens Lode. - Het leven aan den stroom

(verhalen).

- 1 Clijmans Frederik. - De Beurs te A. 42/134.
- 1 Clijmans Frederik. - Hoffmann von Fallersleben op bezoek te A. 43/7.
- 1 Clijmans Frederik. - Hollandsche toeristen op hun wandel in het achttiende eeuwse A. 43/7.
- 1 Clijmans Frederik. - Poortjes en Maria-beelden in het oude A. 43/7.
- 0 Clijmans Frederik en Denucé Jan. - Het Brouwershuis of het Waterhuis 41/517.
- 1 Clijmans Frederik en Wappers Jacques. - De Antwerpsche Academie. 42/24.
- 2 Corbet August. - Geschriften van Peter Benoit.
- 1 Corbet August. - Het Koninklijk Vlaamsch Muziekconservatorium.
- 1 Cornette Arthur. - Drie uren in het Koninklijk Museum voor Schoone Kunsten van A. 42/77.
- 0 Cornette Arthur. - Petrus Paulus Rubens.
- 1 De Bom Emmanuel. - Henri De Braeckeleer en A. (schilderkunst)
- 1 De Bom Emmanuel. - Scheldelucht (novellen).
- 3 De Bom Emmanuel. - Twee Antwerpsche schilders, Piet Verhaert en Charles Mertens.
- 1 De Bruyn Jeanne. - De speelman en zijn zoon (roman).
- 0 De Haan P. - Filips van Marnix van Sint-Aldegonde (kerkel. gesch.).
- 0 De Keyser Paul. - Leven en werk van P. P. Rubens.
- 0-2 De Lattin Amand. - Evoluties van het Antwerpsche stadsbeeld; 3 dln (gesch.). I, 1940; II, 1941; III, 1942.
- 2 De Lattin Amand. - Sinjorenstad (groei van 1880 tot 1900), 2e dr.
- 0 Delen A. J. J. - Het huis van P. P. Rubens. De invloed van R. op de Vlaamsche barok-architectuur. 41/90.
- 1 Delen A. J. J. - Het stedelijk prentencabinet van A. 43/58.
- 1 Denucé Jan. - Koopmans-leerboeken van de 16e en 17e eeuwen in handschrift.
- 1 Denucé Jan. - Het Steen. 42/51.
- 1 Denucé Jan. - Het Vleeschhuis, Museum van Nijverheid en Kunst. 42/77.
- 0 Denucé Jan. - zie Clijmans.
- 1 De Ridder André. - Met Rubens te A. (studie)
- 1 Dermul Am. - De Antwerpsche stadsbibliotheek, een historische schets 32/108.
- 1 Dermul Am. - Het scheepvaartmuseum.
- 2 De Schuyter Jan. - Antwerpsche typen (straatberoemdheden).
- 2 De Schuyter Jan. - Kerstmis in Vlaanderen (verhaaltjes).
- 1 De Wilde G. A. - Geschiedenis onzer Academiën van Beeldende Kunsten 42/52.
- 1 Frank Josef. - Shakespeare, Galilei, Rubens, Gilliams Maurice. - Inleiding tot de idee Henri De Braeckeleer.
- 0 Goris Jan Albert. - Lof van A. Hoe reizigers A. zagen, van de 15e tot de 20e eeuw.
- 1 Harsányi Zsolt. - Dit was leven (Elni Jo). Roman van Peter Paul Rubens (3 dln). Uit het Hongaarsch.
- 1 I. De jonge Rubens.
- 2 II. In de kracht van zijn leven.

Vervolgt.

Consulent
eener heen
eigen wete
met raad e

Ze hoeve
lichtingen
te vaag of
worden ges
moet ieder

Asterius, Ee
servator
en Folk
Bornem

Clabots All
Zwevege
eeniging
huismerk

Cleirens Alo
Borgerho
penningm

Conrijn Jo
bond van
14, Mech
tooncel,

Coremans I
der Kon.
Gerardstr
wetenscha

Dangez Osk
de Vlaar
kunde, K

De Clercq
dermonde
digen Kring
oudheidk
van Dend

De Coo Jo
grafisch I
werpen-B

De Keyser
versiteit,
Oostvlaan
de Vlaan
Commissi
Nationale
montstraa

De Keyser
Klein Sen
denis.

De Maeyer
universite
kunde.

De Meyer
verij «De
Commissi
57, Antwe

De Meyer
zang, Ver
hout : h

Denijs-M.
van Lour
leeraar aa
7, Oostak
kunde in

De Smet Jo

EERSTE LIJST VAN CONSULENTEN

Consulenten zijn vooraanstaande beoefenaars eener heemkundige wetenschap, die op hun eigen wetenschappelijk terrein het Verbond met raad en daad willen bijstaan.

Ze hoeven natuurlijk slechts leiding en inlichtingen te verschaffen zoover de vragen niet te vaag of te algemeen of te onbescheiden worden gesteld. Een postzegel voor antwoord moet iedere vraag vergezellen!

- Asterius*, Eerw. Broeder, schoolbestuurder, conservator van het museum voor Heemkunde en Folklore van het Land van Bornem, te Bornem : vogelkunde (watervogels).
- Clabots* Albert, ingenieur, Demeesterstraat 28, Zwevegem, raadslid van de Vlaamsche Vereeniging voor familiekunde : familiekunde, huismerken.
- Cleiren* Aloïs, groothandelaar, Groenstraat 13, Borgerhout, penningmeester van den V.T.B. : penningmeester van het Verbond.
- Contrijn* Jozef, leider van het Vlaamsch Verbond van Poppenspelers, Ouwegemvaart 41/14, Mechelen : poppenspelen en volksch tooneel.
- Coremans* Paul, Dr., chef van de laboratoria der Kon. Musea voor Kunst en Geschiedenis, Gerardstraat 212, Brussel-Etterbeek : natuurwetenschappelijke museumtechniek.
- Dangez* Oskar-Gustaaf, sekretaris-beheerder van de Vlaamsche Vereeniging voor Familiekunde, Klein Kasteel, Reet : familiekunde.
- De Clercq* Gregorius, O.S.B., Dr., abdij Dendermonde, voorzitter van den Oudheidkundigen Kring van het Land van Dendermonde : oudheidkunde en geschiedenis van het Land van Dendermonde.
- De Coo* Jozef, bibliothekaris van het Iconografisch Instituut, Ruytenburgstraat 46, Antwerpen-Berchem : iconografie der kunst.
- De Keyser* Paul, Prof. Dr., leeraar aan de universiteit, eerevoorzitter van den Bond van Oostvlaamsche Folkloristen, voorzitter van de Vlaamsche afdeeling van de Nationale Commissie voor Folklore, voorzitter van de Nationale Commissie voor het Volkslied, Egmontstraat 14, Gent : volkskunde.
- De Keyzer* Jozef, Z. E. H., professor aan het Klein Seminarie, Sint-Niklaas : kunstgeschiedenis.
- De Maeyer* Robert, Prof. Dr., leeraar aan de universiteit, Kongostr. 30, Gent : oudheidkunde.
- De Meyer* Maurits, bestuurder van de uitgeverij «De Standaard», lid van de Nationale Commissie voor Folklore, Huidevettersstr. 57, Antwerpen : volkskunde.
- De Meyer* Willem, opziener voor den volkszang, Verzoeningstraat 5, Antwerpen-Borgerhout : heimatlied.
- Denijs-M.*, E. Br. der Broeders van O. L. Vr. van Lourdes, Dr in de opvoedk. wetensch., leeraar aan de Normalschool, Sint-Jozefstr. 7, Oostakker : natuurwetenschappen, heemkunde in het onderwijs.
- De Smet* Jozef, Dr., rijksarchivaris, Academiestraat 14, Brugge : geschiedenis.
- De Vis* Hendrik, Z. E. H., professor aan de Leuvensche universiteit, lid van de Nationale Commissie voor Folklore, Koninklijk Parklaan 14, Brussel-Laken : volkskunde.
- De Wachter* Leo, kantonnaal schoolopziener, Belgiëlei 121, Antwerpen : bibliografie en methodologie der heemkunde.
- De Waele* Ferdinand Jozef, Dr., professor aan de universiteit te Nijmegen, Dorpstr. 83, Sinaai-Waas : kunstgeschiedenis.
- De Wilde* J., Z. E. H., Sint-Jozefstr. 2, Sint-Niklaas : Waasland in 't verleden.
- De Wreede* Frans, Drs., leeraar aan het atheneum, P. D'Hauwerstr. 8, Ronse : volksbedevaarten.
- Dochy* B. H., hoofdopziener van het Lager Onderwijs, Ommegangstr. 6, Roeselare : onderwijs en heemkunde.
- Draye Hendrik*, Dr., assistent aan de universiteit te Leuven, Fochplaats 19 : plaatsnaamkunde.
- Eemans* Marc, journalist, letterkundige, De Jonckerstraat 34, Sint-Gillis-Brussel : «dorpsboeken» en aesthetische verzorging van heemkundige aangelegenheden (musea, tentoonstellingen, uitgaven).
- Enckels* Reimond, apotheker, Groote Markt 24, Herk-de-Stad, stichter-voorzitter van het Natuurhistorisch Genootschap van Limburg en van den regionalen Heemkundigen Kring, raadslid voor Limburg van het Verbond voor Heemkunde : plantkunde, insektenkunde.
- Ferdinand*, Eerw. Br., Dr., leeraar, Sint-Thomasgesticht, Nieuwland 198, Brussel : plantkunde.
- Goossenaerts* Jozef, Dr., rustend atheneumleeraar, Kleine Schuurstraat 50, Gent-Sint-Amandsberg, afgevaardigde-beheerder van de Vereeniging voor Wetenschap, hoofdredacteur van «Wetenschappelijke Tijdingen» (Huize Mac Leod, Sint-Pietersnieuwstr. 50, Gent).
- Grammens* Florimond, Vorstlaan 364, Brussel-Oudergem, voorzitter van de Commissie voor Taaltoezicht : taalgrensaangelegenheden.
- Helsen* Jozef, Dr., atheneumleeraar, Guillaume Lekeustr. 3, Brussel-Anderlecht : plaatsnaamkunde.
- Heyns* Pbl, volkskundige, Moorkensplein 7, Borgerhout, raadslid voor de prov. Antwerpen van het Verbond voor Heemkunde : heemkunde in verband met radio-omroep, volkslied.
- Keersmaekers* August, eere-gemeentesecretaris, Dorp, Bouwel : natuurkennis der Kempen (brieven sturen naar onzen corr. te Herenthout!)
- Leenen* J., Dr., atheneumleeraar, Scailquinstr. 5, Sint-Joost-ten-Noode (Brussel) : dialectkunde.
- Lemaire* Reimond, Kanunnik, Vandenbemptlaan 15, Heverlee, archeoloog-architect, prof. aan de Leuvensche universiteit, provinciaal adviseur voor monumentenzorg bij den Wederopbouw : oudheidkunde.

Vervolgt.

**TWEEDE LIJST
VAN CORRESPONDENTEN
EN STUDIEKRINGEN
aangesloten bij het Verbond
voor Heemkunde**

De cursief gedrukte namen duiden de plaatsen aan waar een aangesloten studiekering voor heemkunde bestaat. Kringen en correspondenten beantwoorden graag heemkundige vragen, die niet te vaag of te algemeen zijn gesteld. Wederkeurig dienstbetoon is plicht! Postzegel voor antwoord niet vergeten. Wie wil op de derde lijst voorkomen?

Aartselaar : (zie I) + Verbeeck Aloïs, handelaar, Hoevelei 62.
Adinkerke : Nieuwlaet André, beambte, Nieuwpoortstr. 13.
Attenhoven : Decat Leo, Landenschestr. 372
Battenbroek (Walem) : Goetstouwers Adriaan, Z. E. H., pastoor, Walem.
Bavikhove : Allegaert Julien, onderwijzer, Hoogstr. 26, Deerlijk.
Beek (Bree) : Leynen J., Z. E. H., pastoor.
Boechout (Lier) : Naveau Albrecht, Z. E. H., onderpastoor, Donk 157, Meer (Hoogstraten).
Borgerhout : (zie I); schrappen : Asterius, Eerw. Br., schoolbestuurder.
Borgloon : Alofs Raph, Provinciaal sekretaris voor toerisme, 18e Oogstlaan 17, Tongeren.
Bornem : (zie I) + Asterius, Eerw. Br., schoolbestuurder.
Boschvoorde (Brussel) : Van Obbergen Jozef, gemeentebeambte, Goudvogelsstr. 6.
Bree : Leynen J., Z. E. H., stadsarchivaris, pastoor te Beek.
Broechem : De Belser Arthur, rustend onderwijzer, Van den Nestlaan 2A.
Brussel : (zie I) + Eerw. Br. Dr Ferdinand, leeraar, Nieuwland 193.
Dottenijs : Vanneste Albert, Z. E. H., onderpastoor, Nieuwpoortstraat 12, Middelkerke.
Duisburg : (zie I) schrappen.
Edingen : Cogneau Jozef, schoolhoofd, Scholenstr. 16.
Elewijt : Vermeulen Laurent, taalopziener voor het L. O., Hendrik Consciencestr. 29, Vilvoorde.
Elverdinge : Verbeke Armand, geneesheer, Vlamertinge.
Emelgem : Parret Rafaël, onderwijzer, Sint-Crispijnstr. 19, Izegem.
Gaasbeek : Dieudonné Jeroom, onderwijzer, Frans Van der Steenstr. 24b, Sint-Kwintens-Lennik.
Gellik : Coenen J., Kanunnik, Dr., rector van het Sint-Augustinusgesticht.
Genk : Gielen Gilles, onderwijzer, Houthalenstr. 1.
Gent : Gijselincx Hektor, beambte, Drongenschesteenweg 113 en Botermarkt 12.
Vermeulen Jozef, advocaat, Prinsstr. 16.
Gestel : Verkuylen Louis, diamanthandelaar, Doelstr. 286, Berlaar.
Gierle : Verheyen Jaak, Z. E. H., Van Genechtenplein 3, Herentals.
Gistel : Pinte Georges, onderwijzer, Koolaardstr. 2.
Gooik : De Weerdt Luciaan, onderwijzer, Stationstr. 317, Lot.
Groot-Bijgaarden : Prim Joris, E. B., Dr., Hendrik Placéstr. 9.
Gullegem : Pottie Gustaaf, onderwijzer, Poststr. 63.

Gutschoven : Marschal Jan, Bekstr. 26.
Haacht : Mommens Emiel, gemeentesekretaris, Dorpsplaats 24.
Haaltert : Van Overwaelle Gilbert, onderwijzer, Dorp 35 A, Kerksken.
Hakendover : Morren-Roukaerts Robert, verzekeraar, Schipplaats 118, Tienen.
Halen : Henderickx Karel, schoolhoofd, Steenweg, Zelk (Halen).
Hallaar : Weyns Jozef, Lic., Broekstr. 83a.
Halle (Kempen) : Berghmans Jozef, schoolhoofd, Driesheide 18/1.
Hamme (Durme) : De Keersmaecker Arthur, onderwijzer, Kerkstr. 29.
Hamont : Poelmans Ferdinand, onderwijzer, Achelpoort 29.
Handzame : Mispelon Michiel, onderwijzer, Kortemarkweg 2.
Harelbeke : Van Gaver Jeroom, Kortrijkstr. 7.
Hasselt : Behets Jan, lic. in de geschiedenis, Kuringersteenweg 80.
Heist-op-den-Berg : Weyns Jozef, Lic., Broekstr. 83a, Hallaar.
Hemiksem : De Schepper Louis, onderwijzer, Kerkstr. 103.
Herdersem : Van Geit Filemon, hoogstudent, Groote Baan 66.
Herent : Van Eycken Edmond, staatsambtenaar, Wijchmaalstr. 2.
Herentals : Laureys J., Dr., atheneumleeraar, Bovenrij 55.
Herenthout : Van Hout Emiel, onderwijzer, Van Reynegomlaan 3.
Herk-de-Stad : Cools Paul, onderwijzer, Diesterstr. 197.
Eenkels Reimond, apotheker, Groote Markt 24.
Herne : Billiet Richard, Dr., atheneumleeraar, Desguinlei 60, Antwerpen.
Herten : Vanmuysen Jozef, schoolhoofd, Meerschstr. 30, Wellen.
Herzele : Van Wijnendaele Geeraard, leeraar, Nieuwstr. 566, Assche.
Hever : Ceulemans Laurens, onderwijzer, Goorstr. 54, Schiplaken.
Heverlee : Coopmans Alexis, onderwijzer, Hertogstr. 45.
Moers Renaat, schoolbestuurder, Centrum.
Hingene : De Preytere Oscar, onderwijzer, Fr. Van Haelenstr. 45.
Hoeselt : Alofs Raph, provinciaal sekretaris voor toerisme, 18e Oogstlaan 18, Tongeren.
Hofstade (Mechelen) : Rainson Hendrik, Lic., burgemeester, Vaartdijk 5.
Hombeek : Wuyts Lodewijk, gemeentesekretaris, Dorp 68.
Hoogstraten : Lauwerys Jozef, Z. E. H., leeraar, Vrijheid 226.
Houwaart : Schevs Frans, Lic. in wijsb. en lett., Dorpstr. 31.
Iddergem (Denderleeuw) : De Dier Omer, onderwijzer, Hoogstr. 42.
Ieper : Buckinx Renaat, leeraar, Cartonstr. 16
Itegem : Van den Brande Jozef, schoolhoofd, Beekstr. 33.
Izegem : Parret Rafaël, onderwijzer, Sint-Crispijnstr. 19.
Jette : De Naeyer Albert, ambtenaar, Boghemansstr. 5.
Verbonwe Alexis, Léon Théodorstr. 46.
Jenk : Purnal Eustache, onderwijzer, Houtstr. 164.
Vervolgt.